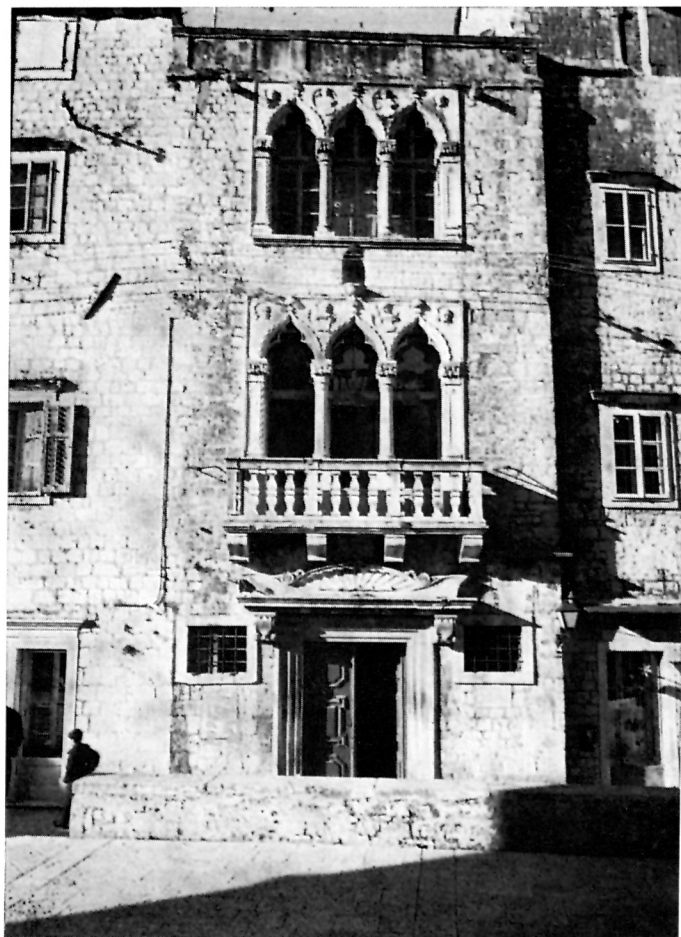

Duknovićeva vrata Cipikove palače u Trogiru

1 Istočno pročelje Cipikove palače u Trogiru

Još u četvrtom desetljeću našeg stoljeća povjesnici umjetnosti smatrali su da se Ivan Duknović bio sasvim otuđio od svoje domovine i svojeg zavičaja Trogira.¹ U dalmatinskim arhivima, međutim, otkrili su se podaci o majstorovom radu² i boravku³ u Trogiru, te o njegovoj ponudi Dubrovniku.⁴ Nakon što je K. Prijatelj objavio studiju o Duknovićevoj djelatnosti, u kojoj je okupio sve što se do tada znalo o majstoru, tragao sam za njegovim djelima u Trogiru i okolici.

Otkrićem Duknovićeva potpisa na kipu sv. Ivana u Firentinčevoj i Alešijevoj renesansnoj kapeli trogirске stolne crkve, utvrdio sam da je to djelo zaista njegovo,⁵ kao što je ranije pretpostavljao A. Venturi na temelju opažanja stilskih oznaka.⁶ Iz arhivske građe doznao sam da je i kip sv. Tome u istoj kapeli Duknovićev rad iz 1508. godine,⁷ te je time bilo potvrđeno

Venturijevo mišljenje da je i taj kip izradio naš majstor u kasnijoj fazi svog djelovanja.

Povezivanje arhivskih vijesti s proučavanjem stila Duknoviću pripisivanih kipova nukalo me da i dalje tragam za majstorovim radovima u Trogiru, pa sam mu tokom vremena na temelju likovnog uočavanja pridao još nekoliko spomenika: reljefni portret, koji možda predstavlja mletačkog pisca Sabelika, uzidan uz stubište dvorišta »male« Cipikove palače;⁸ grb trogirskog plemića Andrije Cege, naknadno postavljen u stubište preinačene palače tog bogatog koljenovića, kojemu je vjerojatno Duknović, navikao već u Rimu da izrađuje lijepe portale, bio podigao renesansna vrata s reljefnim grbom u luneti;⁹ grb sa cvjetnim vijencem uzidan u prošlom stoljeću u dvorištu trogirске vijećnice;¹⁰ te kip lika sv. Magdalene u franjevačkom samostanu na Čiovu, sućelice Trogiru.¹¹

Šest do danas uočenih Duknovićevih djela u Trogiru, prema tome, dokazuju da se proslavljeni »regius sculptor« Matije Korvina i majstor raskošnih svetač-

¹ Lj. Karaman, *Umjetnost u Dalmaciji XV i XVI vijeka*, str. 141. Zagreb 1933.

² C. Fisković, *Opis trogirске katedrale iz XVIII stoljeća*, str. 7, 44, 61. Split 1940.

³ S. Antoljak, *Novi podaci o trogirskim kiparima Ivanu Dunkoviću i Jakovu Peristil I*, str. 167. Zagreb 1954.

⁴ J. Tadić, *Građa o slikarskoj školi u Dubrovniku XIII—XVI v.*, vol. II. str. 13. Beograd 1952.

⁵ C. Fisković, *Djela Ivana Duknovića u Trogiru*, *Historijski zbornik III*, str. 233. Zagreb 1950.

⁶ A. Venturi, *Storia dell'arte italiana*, vol. VI, str. 1054, sl. 717. Milano 1908.

⁷ C. Fisković, o. c., (2).

⁸ C. Fisković, o. c., (5).

⁹ C. Fisković, *Neobjavljeni reljef Ivana Duknovića u Trogiru*. Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 14, str. 95. Split 1962.

¹⁰ C. Fisković, *Još jedan Duknovićev rad u njegovom zavičaju*, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 15, str. 61. Split 1963.

¹¹ C. Fisković, *Neobjavljeno djelo Ivana Duknovića u Trogiru*, *Mogućnosti VI/5*, str. 411. Split 1959.

2 Duknovićeva vrata Cipikove palače u Trogiru

kih, papinskih i kardinalskih grobnica u Rimu i drugim gradovima Italije, nije odrekao svog zavičaja, gdje je u ranoj mladosti možda bio počeo učiti u očevoj radionici kiparski zanat kojem je ustrajno prionuo za čitavog života. U Trogiru je on zadržao imanje,¹² koje ga je, osobito nakon gubitka onog u gornjoj Hrvatskoj, privuklo da se poslije lutanja po tuđini u posljednjim danima tu skloni i umre.¹³

Kulturna i ponosna sredina humanističko-renesansnog Trogira, gdje se odavna zbog drevnih Radovanovih i Mavrovih likovnih predanja¹⁴ i vrsnih segetskih kamenoloma cijeno kifarstvo, prihvatila je i svog proslavljeno umjetnika i pored toga što je već zapošljavala Andriju Alešija, Nikolu Firentinca, te ostale graditelje i kipare koji su radi brojnih narudžbi tu imali svoje radionice.

Povezanost Duknovićevu s Trogirom odnosno s Nikolom Firentincem pokazuju anđeli s vijencima sred Korvinove česme u Višegradu. Motiv putta s vijencem na renesansnim vratima u muzeju u Budimpešti odava dalmatinske majstore koji su bili povezani s N. Firentincem.

¹² S. Antoljak, o. c., str. 167, 168.

¹³ C. Fisković, Aleši, Firentinac i Duknović u Trogiru. Bulletin Instituta za likovne umjetnosti JAZU VII, br. 1. str. 37, 38. Zagreb 1959.

¹⁴ Kipar Mavar, nasljednik Radovanov, majstor ciborija i propovjedaonice trogirске stolne crkve, još nije dovoljno uvaženi niti ocijenjeni u umjetnosti južnih Slavena, iako su oba njegova spomenika vrsna i značajna. Njegov ciborij prvi je naš ciborij rimsko-apuljskog tipa s dva kipa grupe Navještenja, a prema njegovoj propovjedaonici je izvedena ona u splitskoj stolnoj crkvi, koju su dosad smatrali starijom. Može se pretpostaviti da je taj kipar hrvatskog porijekla, budući mu je ime uobičajeno u Trogiro i Dalmaciji XIII—XIV stoljeća. Utjecao je na kipare i klesare u Splitu, na Bribiru i u Trogiru, a trebat će ispitati i moguće veze s Dubrovnikom i Zadrom. C. Fisković, Umjetnički dodiri i veze između mletačkih i dalmatinskih kipara do XV stoljeća (u tisku u Radu JAZU). Sličan rad objavljujem i u Aktima međunarodnog kongresa »Venezia e Levante« u Mlecima.

Duknovićevu povezanost sa zavičajem potvrđuju još dva dosad neuočena djela, koja zapravo čine jednu cjelinu rastavljenju u XVII stoljeću.

To su istočna, postrana vrata palače istaknute trogirске obitelji Cipiko, na najuglednijem mjestu u gradu — na trgu uz stolnu crkvu.¹⁵ Svojom veličinom, građevinskim ukrašenim dijelovima i lijepim dvorištem, ta se palača ubraja među velebnije gradske zgrade. Podignuta je u XIII stoljeću, i u njenom su prizemlju još ostala dućanska vrata i prozori romaničkog stila.¹⁶ Uzduž zidova kata još je vidljiv zidni vijenac iz tog vremena, a vide se tragovi zazidanih i uništenih prozora polukružna završetka. Bile su to romaničke, ili možda renesansne bifore, koje su uklonjene i u XVIII—XIX stoljeću zamijenjene jednostavnijim prozorskim otvorima i okvirima.

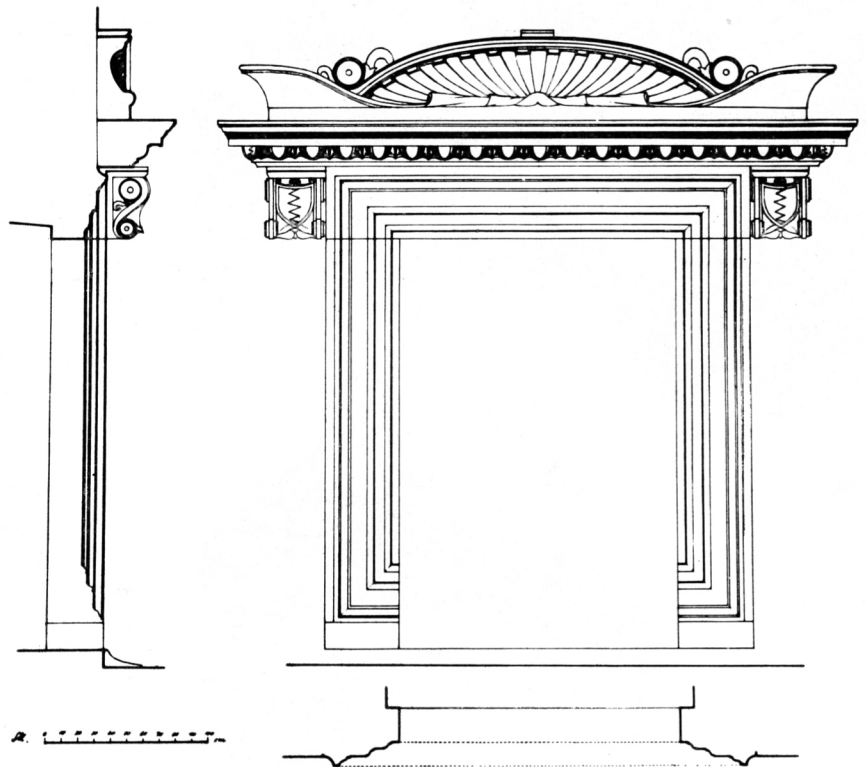
Palaču je 1457. godine proširio i uredio u gotičko-renesansnom stilu *Koriolan Petrov Cipiko*. Natpis, koji to spominje,¹⁷ ne odnosi se vjerojatno samo na dvorište, gdje je uzidan u jedan kasniji zid kojim je skraćen dvorišni prostor, već na svu palaču, to više što su Koriolanova gesla — NOSCE TE IPSUM — i početna slova njegova imena: COR . CIP . P . F. — urezana na gornjem dijelu glavnih, južnih vrata ove palače. Godina 1457. mogla bi se odnositi na ova glavna vrata, na kojima su i reljefni ukrasi Nikole Firentinca. Upravo zbog toga trebalo bi smatrati da je taj Donatellov učenik već tada bio u Trogiru, a ne da je došao tek 1467. godine kada se slučajno prvi put spominje u spisima trogirskog arhiva. Već sam ranije dokazivao da je on radio s Alešijem na glavnim vratima Cipikove palače,¹⁸

¹⁵ V. sl. C. M. Iveković, Dalmatiens Architektur und Plastik, tab. 39/1. Wien. 1927; Lj. Karaman, o. c., sl. 33.

¹⁶ C. Fisković, Romaničke kuće u Splitu i Trogiru, sl. 35. Starohrvatska prosvjeta, serija III, sv. 2. Zagreb 1952.

¹⁷ T. G. Jackson, Dalmatia, the Quarnero and Istria, vol. II, str. 147. Oxford 1887.

¹⁸ C. Fisković, o. c., (13), str. 26.

3 Pogled i presjeci Duknovićeva portala u Trogiru

a zatim sam podupro mišljenje da je 1467. godine sudjelovao u izgradnji krstionice trogirске stolne crkve.¹⁹

Prirodno je, dakle, da je Ljubo Karaman, nakon što je vidio u crkvi sv. Ciprijana u Pražnicima na Braču reljef iz 1467. godine s očitim utjecajem Firentinčeve umjetnosti, smatrao da je umjetnik ranije od te godine stigao i radio u Dalmaciji,²⁰ što je važno utvrditi zbog radova koje mu pripisasmo. Izradio ih je doduše u Alešijevoj radionici, ali se u njoj istaknuo i vrsnoćom kiparskog rada i unašanjem novih motiva firentinsko-padovanskog renesansnog kiparstva, nadmašivši u svemu Alešija.

Već je isticana povezanost Koriolana Cipika, ratnika i humanističkog pisca s Firentincem i Alešijem,²¹ po čemu se on i smatra pokroviteljem i prijateljem umjetnika. Njegova se uloga u širenju renesansne umjetnosti može sada pojačati i njegovom vezom s Ivanom Duknovićem, o čemu dosad nije bilo riječi. Koriolan je umro 1493. godine,²² doživio je, dakle, Duknovićeve uspjehe i mogao je da potraži i zaposli svog istaknutog i darovitog sugrađanina.

Vjerojatno je Koriolan Cipiko povjerio Duknoviću izradu istočnih pobočnih vrata palače svoje obitelji, koja dosad skoro i ne spominjahu u povijesti dalmatinske umjetnosti, iako se u njoj ističu po svom posebnom i

neobičnom obliku. Možda je upravo taj oblik i pridonio da se o njima nije izricalo nikakvo određenije mišljenje.,

Okvir vrata Cipikove palače, široki dovratnici i nadvratnik bogato su profilirani u postepenom stupnjevanju prema otvoru, ali najistaknutiji vanjski rub dovratnika nije odsječen ravno od zidnih ploha, nego je sagnut i prelazi u njih. Uz nadvratnik s obje strane strše volute sred kojih je štit Cipikova grba, a pod njim se saginje list u kamenu. Nad nadvratnikom strši izrađeni vijenac ovula i poredana lišća, a iznad njega se raspinje krivulja s dva uzdignuta oštra kraja. Sred tog završetka širi se žljebasta školjka uz koju su ugaone volute s lišćem. Polukružna školjka česti je završni renesansni motiv, ispunja vrhove mnogih niša i luneta, ali je rijetka ovako polegnuta u dvokrilnom ležaju s bočnim volutama. Susreće se u djelima kipara Andrije Bregna, koji je djelovao u Rimu u drugoj polovini XV stoljeća, unoseći u rimsko kiparstvo motive toskanske renesanse. Motiv polegnute školjke u obliku niskog segmenta nalazi se vrh njegova nadgrobnog spomenika kardinalu Lebrettu u rimskoj crkvi S. Maria in Araceli, podignutog 1465. godine,²³ a i na vrhu grobnice kardinala Coce u crkvi S. Maria sopra Minerva.²⁴

Došavši u Rim, Ivan Duknović je stupio u dodir s ovim lombardijskim kiparom i surađivao s njim na nadgrobnom spomeniku kardinala Tebaldija baš u spomenutoj crkvi, te na grobnici kardinala Roverelle u crkvi sv. Klementa, pa se u Duknovićevom kasnijem djelovanju jasno odražuju utjecaji prisne suradnje s Bregnom, osobito u kiparskom ukrasu.²⁵ Od njega je, dakle, Duk-

¹⁹ Ibidem. str. 23. P. Kolendić, začudo, pretpostavlja da je Aleši »kako izgleda sam, bez pomagača, radio lepu i raskošnu krstionicu«. Dokumenti o Andriji Alešiju u Trogiru. Arhiv za arbanašku historiju, jezik i etnologiju, vol. 2, sv. 1, str. 70. Beograd 1924. To je, uostalom teško i tehnički zamisliti, a Firentinčev udio je u njoj jasan i dokazan.

²⁰ Lj. Karaman, o. c., str. 72; članak K. Prijatelja u Kulturni spomenici otoka Brača, Brački zbornik 4, str. 164. Zagreb 1960.

²¹ Lj. Karaman, o. c., str. 74.

²² I. Delalle, Trogir — vodič, str. 90, Split 1937.

²³ V. sl. P. Schubring, Die italienische Plastik des Quattrocento, tab. XI. Berlin — Neubabelsberg 1915.

²⁴ V. sl. A. Venturi, o. c., sl. 638.

²⁵ K. Prijatelj, Ivan Duknović, Zagreb 1957.

4 Grb na konzoli Duknovićevih vrata Cipikove palače

nović mogao preuzeti i motiv segmentnog završetka arhitektonske kompozicije, školjku koja je poglela između voluta u svinuti udubeni ležaj, primjeniti ga pri povratku u domovinu na Cipikova vrata.

Fino rezani i obrađeni dijelovi vrata, vješto oblikovana školjka, njene volute i bočne konzole s grbovima odaju istančanost Duknovićeva dlijeta. Po tome i po svojoj čisto renesansnoj zamisli ona se odvajaju od Aleši-Firentinčevih južnih i glavnih vrata ove palače.²⁶ Konzole i volute nisu izdubene u svom savijanju na uobičajeni način, nego imaju pridodane središnje pupčaste ukrase, koji su također tipični na Duknovićevim glavnim, istočnim vratima rimske palače Venezia, a ukasuju i donji dio diska Korvinove česme u Višegradu, za koju se drži da je također Duknovićev rad.²⁷

U oblikovanju školjke s lisnatim volutama Duknović se nije poveo ropski za Bregnom, nego i pri toj pojedivosti stvara posebnu inačicu.

Kao i ostali toskansko-renesansni kipari, a osobito Duknovićev suradnik Mino da Fiesole, koji su vrh završnog luka postavljali male kipove putta ili ostalih punih plastika²⁸ i Ivan Duknović je vrh završnog segmenta Cipikovih vrata smjestio nisko postolje, koje je jedino moglo poslužiti za kip. To se postolje jedva primjećuje i ne kida krivulju školjkina isječka, niti mu se nameće.

Kip, međutim, nisam na njemu našao i uzevši u obzir mjere i razmjere smatram da je to lik *Krilatog dječaka*, koji je nađen u prizemnoj dvorani palače, a koji ovdje pripisujem Duknoviću.

Prepoznavši u njemu umjetnikov rad, smijem smatrati da je taj kip uklonjen s vrha ovog portala prilikom preinake sjeveroistočnog krila kuće 1674. godine od braće Ivana i Lelije, sinova Koriolana, doktora obiju prava. Oni su u širokom prizemnom predvorju postavili natpis²⁹ u kojem ponosno ističu da su obnovili trošno i gotovo ruševno sjeveroistočno krilo i pridodali ga djedovskom domu:

IOANĒS, ET LAELIVS FRATRES
CEPIONES, CORIOLANI · I · V · D · FĪL ·
HANC BOREĀLE PARTĒ SIBI COM
PARĀT, EX FATISCENTIB, ET FERĒ
DIRVTIS PARIETIB, INSTAVRĀTA
AVITIS AEDIB, ADDIDERVNT
A · D · M · DC · LXXIII ·

Uz natpis su uzidali dva reljefna lava s obiteljskim grbom, a vrh njega istakli treći grb ukrašen bogatim baroknim okvirom. Tada je, dakle, ovaj sjeveroistočni dio pročelja ponovo sagrađen. Okupili su vjerojatno tada na njemu kasnogotičke Alešijeve trifore, koje su ranije bile na različitim položajima iste palače, a na njihovom mjestu otvorili, kao mnogi vlasnici dalmatinskih romaničkih i gotičkih kuća, manje i jednostavnije prozore četvorna oblika, koji su bili suvremeniji i zgodniji za ostakljenje. Možda je upravo tada donja gotička Alešijeva trifora, koja se rastvarala iznad Duknovićeva putta, produljena da posluži kao vrata na barokni balkon, koji joj je nadodan. Zidni kasnogotički vijenac prvog kata razbijen je i četiri čvrste konzole balkona uzidane su na mjesto niše u kojoj se nalazi mali kip. Niša je odatle uklonjena i prenesena iznad trifore. Učinjeno joj je novo stršeće i polukružno kasnobarokno postolje i mali Duknovićev kip je prenesen u nju. Vrata su, dakle, izgubila svoj plastični naglasak koji se usklađivao s voluticama uz završni isječek školjke, pa ionako široka i u glomaznom okviru sada bez tog okomitog završetka djeluju teško, tim više što ih prividno pritiska težina jakog balkona.

Ipak su se uklopila u novu baroknu kompoziciju, koja je nastala dodavanjem balkona trifori, a možda i postavljanjem trifora jedne iznad druge nad portalom, uz koji su probijena dva jednostavna prozora rustičnih okvira. Tako u okomitom redu okupljeni i porudani otvori, prozori i vrata čine baroknu kompoziciju poput uobičajenih središnjih naglašavanja pročelja mletačkih palača XVII—XVIII stoljeća, koji ima i Cindrova palača sred Splita.³⁰ Takvim rastvaranjem zida

²⁶ V. sl. C. M. Iveković, o. c. t. 37/1.

²⁷ V. sl. A. Venturi, o. c. VIII/I, sl. 465; K. Prijatelj, o. c. sl. 46.

²⁸ Npr. Krist vrh Firentinčeve grobnice Sobota. V. sl. C. Fisković, o. c. (13), tab. 1.; A. Venturi, o. c., VI, sl. 286, 282, 291, 436, 438; P. Schubring, o. c., sl. 153, 215, 263, 282, 328, 335.

²⁹ Već sam objavio taj natpis, ali propustom slagara izostavljen je znak skraćivanja, crta iznad riječi IOANES, BOREALE, PARTE, COMPARAT i INASTAVRATA, koje označuju da ih treba čitati: Ioannes, borealem, partem, comparat i istauratam. Vidi: C. Fisković, *Drvena gotička skulptura u Trogiru*, Rad JAZU 275, str. 133. Zagreb 1942.

³⁰ V. sl. K. Prijatelj, *Umjetnost XVII i XVIII stoljeća u Dalmaciji*, sl. 23. Zagreb 1956.

Cipikove palače postignuto je urbanističko usklađivanje i uravnoteženost na glavnom trogirskom trgu i ulazno pročelje palače svojom razvijenošću odgovara suprotnom stolne crkve. U ovoj cjelini Duknovičev grbonoša nije više bio vezan uz portal, nego je visoko uzdignut nad triforom prvog kata, pa mu se ljepota nije više mogla primijetiti. Na ovom stršećem podnošku u plitkoj niši kip je bio izložen kiši i vremenskim nepogodama, koje su počele da troše njegov prednji dio i narušavaju mu površinu, a i lijevo krilo mu se slomilo. Brižljiva vlasnikova ruka ga je odatle sklonila u ulazno predvorje, i to u nišu, koja je za nj izdubena iznad ključnog kamena luka stepenišnog ulaza na desnoj strani. Tu je bio vidljiv, ali je bilo zaboravljeno čije je to djelo, pa je stajao zapušten, čak je i okrečen nekoliko puta kad su se krećili zidovi prostorije. Odlomljeni vrh lijevog krila mu je nespretno izmijenjen novim slabo klesanim umetkom možda u doba baroka, dok su mu slomljeni dijelovi plašta već ranije vješto spojeni.

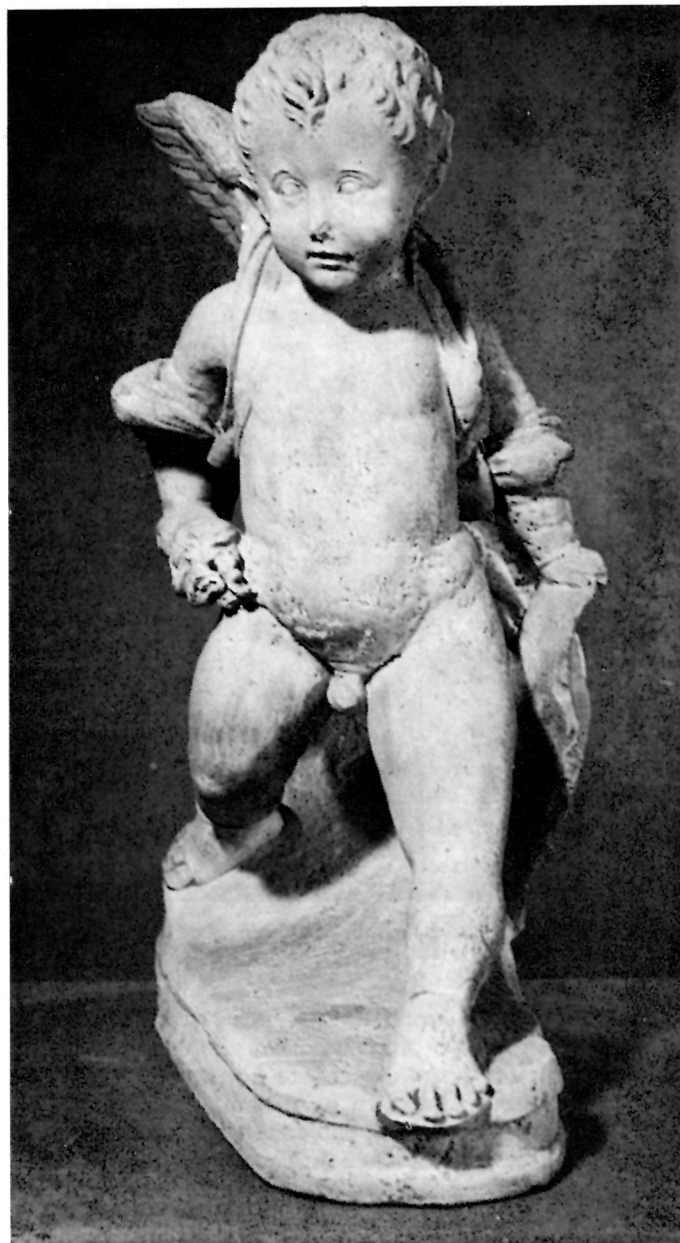
Kad smo mu zamijetili ljepotu i skinuli ga odatle i kad je prenesen u restauratorsku radionicu Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture Dalmacije u Splitu, gdje je očišćen,³¹ ispoljile su mu se sve očite istančanosti kiparske obrade i plastičke vrijednosti.

Po spuštenoj glavi i nešto prignutom stavu očito je da je zamišljen da stoji vrh portala i gleda odozgo prema dole. Visok je 66 cm, a dug 50 cm. Sve mjere postolja vrh isječka i kasnijeg postolja niše nad donjom triforom slažu se sa širinom i dužinom jednostavnog postolja kipa.³² I po visini se lako smješta u prostor između vrha vrata i donje trifore prije nego što je postavljen balkon. Prema tome nema sumnje da je mali kip doista bio završni naglasak vrata i da je dio njihove cjelovite kompozicije.

Duknović je u ovom svom djelu ostvario puni kiparski zamah. Svladao je unutrašnji i vanjski prostor razigran oko kipa, pokrenuo je mali kameni volumen razvijenim oblicima, gipkošću okupljenih obrisa i svinutim šupljinama, a sve je — zaustavljeni korak u trku, mali plamen baklje, zavijoreni plašt i rastvorena uzdignuta krila podredio uravnoteženoj cjelini žive maštovite kompozicije. U tome se i na ovom malom spomeniku očituje umjetnikov plastički nerv i kiparska vještina njegova dlijeta.

Pojedinosti otkrivaju mogućnosti usporedbe s mnogim njemu pripisanim umjetninama. Tijelo anđela ugnuto u bokovima podsjeća na likove anđela sa zabata bočnih vrata rimske palače Venecija,³³ s reljefa Stvoritelja grobnice pape Pavla II u vatikanskim Grottama,³⁴ ili na one s Gianellijeva nadgrobnog spomenika u Jakinu.³⁵ Slično pruženi stav imaju anđeli sa spomenutog zabata u Rimu³⁶ i s reljefa na ulomku grobnice spomenutog pape, koji je dospio u Louvre.³⁷ Meko i sitno perje

³¹ Restaurirao ga je i očistio restaurator Slavko Alač. Zakrpa na krilu ostavljena je, jer je ipak iz ranijeg vremena i pokazuje da su kip cijenili. Prvi put sam ga objavio u Telegramu od 22. XI, Zagreb 1968, str. 5; vidi i Slobodna Dalmacija, Split 11. I 1969.
³² Duljina postolja kipa je 48. cm, a toliko je dugačak i podnožak u sačuvanoj niši iznad trifore prvog kata. Širina malog postolja vrh segmenta školjke portala iznosi 22 cm, a toliko je širok i donji kraj kipa. Donjoj niši vrh portala nema traga, jer je taj dio zida trebalo iznova graditi radi učvršćivanja nosača teškog i niskog balkona.

5 I. DUKNOVIĆ, Putto s bakljom i Cipikovim grbom sa vrata palače u Trogiru (en face)

krila rezano je kao na krilima anđela uz lik Stvoritelja u Grottama.³⁸ Isjeckano, tipično oblikovanje naborane tkanine koja se na ovom puttu savija slobodno u zraku i dekorativno povezuje s postoljem zavnutim u obliku brodske krmce, zaokružuje volumen kipa, a nalik je vrpčama o boku anđela sa spomenutog rimskog portala³⁹ i onih kapele sv. Jerolima u Vikovaru.⁴⁰ Kao i na drugim umjetnikovim likovima haljine u kamenu, sad nadute a sad povijene i ovdje se u postepenim prijelazima povijaju, zapleću i lome u tipičnoj postavi i načinu oži-

³³ V. sl. K. Prijatelj, o. c. (25), sl. 2.

³⁴ V. sl. isto, 17, 20.

³⁵ Isto sl. 63.

³⁶ Isto, sl. 2.

³⁷ Isto, sl. 25.

³⁸ Isto, sl. 17.

³⁹ Isto, sl. 2.

6 I. DUKNOVIĆ, Putto s Cipikovim grbom i bakljom

7 I. DUKNOVIĆ, Putto s Cipikovim grbom i bakljom

vljavanja površine suprotstavljanjem svjetla i sjene. Poznati su nam s kipa Nade,⁴⁰ ponavljaju se na mnogim Duknovićevim reljefima, a dolaze do punog izražaja na ovom trogirskom puttu. Tu je nabiranje tkanine i time razigrani raspored svjetla i sjene ožvijen otvaranjem volumena kroz koji iz različitih strana prodire nejednako osvjetljenje meko oblikovanih površina. Naglašeni pokret ostvaren je u trku zakočenim stavom tijela i plaštem, koji se slobodno i spretno povezuje s tijelom, opliće se oko ruku, uz vrat i prsa, a leprša i krili se uz leđa i nadimlje iza nogu, slubljuje se s krilima, s kukastim postoljem, te donekle uzima oblik razvijene školjke iz koje kao da dječak izlazi.

Po savijanju tog plašta i po opruženoj nozi trogirski anđeo je sličan oštećenom liku Herakla u borbi s lernjskom aždajom vrh česme Matije Korvina u višegradskom muzeju u Mađarskoj. Upravo ta sličnost između dva izrazita kipa pridonijet će konačnom rješenju pitanja je li raskošni višegradski spomenik doista Duknovićev rad. Međusobne sličnosti se ispoljavaju ne samo u stavu tijela i rasporedu dijelova nego i po obradi nadute tkanine i njenom povezivanju s aždajinim repom u Višegradu,⁴² a s krmom »galije« postolja u Trogiru,

po načinu oblikovanja obiju punanih tjelesa, sličnih sandala i drugih pojedinosti.⁴³ Cipikov putto znatno jača pretpostavku da je Ivan Duknović majstor Korvinove česme, te je po tome ovaj novootkriveni kip krilatog dječaka važan za upotpunjavanje djela trogirskog kipara ne samo u našim nego i u mađarskim stranama.

Puttova glava čupave vlažne kose i punanih mekih obraza podsjeća na glave Duknovićevih putta koji su držali vijence na česmi u Višegradu, čiji su ulomci u višegradskom muzeju,⁴⁴ a prčasti nos i istaknute jagodice pokazuju ljupki izraz i naivnu radost još nekih Duknovićevih anđela.⁴⁵ Trogirski se mali kip, dakle, nakon uspoređivanja s mnogim potvrđenim majstorovim djelima u Italiji i u Mađarskoj može smatrati Duknovićevim. Dapače, on potvrđuje pripisivanja mnogih od tih radova našem umjetniku.

S Trogirom ovaj mali lik veže i ikonografski motiv baklje, koju su u renesansnoj kapeli blaženog Ivana sred stolne crkve ponavljali u nekoliko reljefnih inačica Nikola Firentinac i Andrija Aleši. Taj motiv je Duknović od njih mogao preuzeti, ali su njegov držak i pla-

⁴⁰ Isto, sl. 5.

⁴¹ Isto, sl. 10.

⁴² Isto, sl. 48.; J. Balogh, *Ioannes Duknovich de Tragarurio*, sl. 38, *Acta historiae artium Academiae scientiarum Hungaricae VII*, fasc 1—2. Budapest 1960.

⁴³ K. *Prijatelj*, o. c., str. 28, 29; C. Fisković, o. c. (10), str. 64.

⁴⁴ V. sl. K. *Prijatelj*, o. c., 49. Položaj tih putta je vidljiv na crtežu rekonstrukcije česme u Višegradskom muzeju izvedene od M. Hèjj-a i E. Szakàla, koji još nije objavljen. Putti s vjencima potvrđuju vezu Duknovića i N. Firentinca.

⁴⁵ V. sl. A. Venturi, o. c. VIII. sl. 480.; J. Balogh, o. c. sl. 24—25, 27, 42.

⁴⁶ C. Fisković, o. c. (13), tab. 2, 3; C. M. Iveković, o. c. tab.

8 I. DUKNOVIĆ, Putto (detalj) sa vrata palače Cipiko u Trogiru

men baklje drugačije oblikovani od njihovih,⁴⁶ jednako kao što ih i ostale pojedinosti, izrazite za prepoznavanje svakog pojedinog od trojice renesansnih kipara, u mnogo čemu razdvajaju.

Pored tih i ostalih očitih sličnosti trogirskog sada objavljenog kipa bakljonoše s brojnim majstorovim radovima i osnovna likovna izražajnost izradbe, tetošenje pojedinosti i pažljivo brušenje površine, živost hitrog pokreta, nemirna plastična obrada lagane uzvitlane tkanine, svjedoče da je ovaj kip djelo Ivanova dlijeta.

Duknović, koji se istaknuo gotovo samo svojim reljefima izvan domovine, stvorio je upravo u zavičaju, evo i četvrtu »punu plastiku«. U njoj je, prikazujući lik u napetom pokretu, postigao savršenstvo kiparskog zahvata u prostoru. Po tome ovaj renesansni kip, iako ma-

len, sasvim potvrđuje darovitost kiparevu i pored nekih nespretno oblikovanih pojedinosti, koje nisu izuzetne u majstorovu stvaranju, ali su neznatne u likovno vrijednim cjelinama njegovih ostvarenja.

Iako nije boravio dugo vremena u Trogiru, on je morao imati bar privremeno vlastitu radionicu, možda i s učenicima ili pomoćnicima,⁴⁷ u kojoj su po njegovim nacrtima i pod majstorovim nadzorom klesani jednostavniji dijelovi vrata Cegine i Cipikove palače, a pod njegovim utjecajem i reljefni grb na Statilićevoj kuli u Trogirskom polju.⁴⁸ O radovima njegovih pomoćnika na Rabu, od kojih sam nekoje spomenuo,⁴⁹ pisat ću do skora.

Sva ova Duknovićeva djela povezuju ga jače sa zavičajem, a svjedoče da je trogirska sredina cijenila njegov umjetnički rad i osjetila njegovu likovnu vrijednost, ne samo u toku XVI, nego i kasnije, u XVIII stoljeću, kad su ovaj kip dječaka grbonoše izložili na ugledno mjesto u predvorju palače, gdje su Cipikovi bili okupili i druge uspomene svoje istaknute obitelji.⁵⁰

⁴⁷ Za Duknovića je klesao kamene dijelove 1497. godine ili ranije kamenar Nikola Suđević, a možda i majstor Lovre Rizetić. S. Antoljak, o. c., 167; Jolanda Balogh, o. c. str. 59. prihvaća moje mišljenje da je kip sv. Magdalene na Ciovu Duknovićevo djelo, ali pretpostavlja da je čovječja glava na štitu sred postolja, možda, rad nekog majstorova učenika ili rad koji je Ivan Duknović započeo a neznani drugi kipar dovršio. Taj mali reljefni prikaz muškog profila je oštećen i trošan, pa je njegovo loše stanje vjerojatno navelo J. Balogh na takvo mišljenje. Reljef je vrlo dobro crtan i izrađen, a i malen da je teško povjerovati da ga nije izradio Duknović ili da je tako sitan detalj na svom kipu prepustio drugome da ga dovrši. V. sl: C. Fisković, o. c. (11) sl. 2.; C. Fisković, Ivan Duknović dalmata. Acta historiae artium Academiae scientiarum hungaricae XIII, 1—3, sl. 2, Budapest 1967; K. Prijatelj (Uz nove radove Jolande Balogh o Ivanu Duknoviću. Peristil 4, str. 137, Zagreb 1961) također se i u toj pojedinosti slaže s mojim mišljenjem.

⁴⁸ C. Fisković, Ivan Duknović u zavičaju, Bulletin Instituta za likovne umjetnosti JAZU. V/1. str. 31. Zagreb 1957; K. Prijatelj, o. c. (25), str. 42; C. Fisković, o. c. (9) str. 100. sl. 14; C. Fisković, o. c. (13), str. 38.

⁴⁹ C. Fisković, o. c. (13), str. 38; C. Fisković, o. c. (45), sl. 5. Tu je, pored već spomenutih, zanimljivo i vjerojatno u vezi s Duknovićevim utjecajem nastalo pročelje grobišne crkve s vratima na kojima su reljefni vijenci cvijeća. V. sl. C. M. Iveković, o. c. 193/1.; V. Brusić, Otok Rab.; W. Schleyer, Arbe, Stadt un Insel, sl. 88, Wiesbaden 1914.

⁵⁰ Lj. Karaman, o. c., str. 125. i I. Delalle, o. c., str. 83. zabilježili su predaju da su drveni pijevac i nestali kip nage žene pobjedni Cipikov plijen iz bitke kod Lepanta. Drveni kip krupnog pijetla je teško vremenski i stilski odrediti, a lik gole žene s ogrlicom oko vrata i s ulomkom kotača vjerojatno je predodžba Fortune, ali je umjetnina premalena da bude pulena s pramca Cipikove ili neke druge ratne galije iz bitke kod Lepanta. Ta predaja po svemu nije pouzdana, kao ni o drvenom zmaju u Hvaru, koji je navodno također trofej s Lepanta, jer dva slična, ali manja drže kandila u franjevačkoj crkvi istoga grada, a rad su domaćih rezbara.

9 I. DUKNOVIĆ (?), Herakle s hidrom sa zdenca
Matije Korvina — Višegradski muzej

PORTAIL AVEC SCULPTURE D'AMOUR DU PALAIS CIPIKO: OEUVRE DE IOHANNES DALMATA

Au début de notre siècle on supposait à peine que le fameux artiste dalmate, connu des documents comme Ivan Duknović, a laissé des traces de son activité importante dans sa ville natale, Trogir. D'après les données d'archives on a appris récemment qu'il séjournait quand-même de temps à autre à Trogir, où il avait gardé la propriété de son père, et que en venant d'Italie et de la Hongrie il y restait et y travaillait, et que, par conséquent, il est très probable qu'il y possédait son propre atelier de tailleur de pierre. L'auteur de cet article a jusqu'à présent découvert à Trogir la signature d'Ivan Duknović sur la sculpture de Jean l'Évangéliste et, dans les archives, la confirmation que le même auteur avait exécuté, la sculpture de l'apôtre Thomas et a, par cela, prouvé la justesse de la supposition de A. Venturi que ces deux sculptures se trouvant dans la cathédrale de Trogir sont vraiment faites par ce Croate, qui s'est rendu célèbre en dehors de sa patrie en qualité de sculpteur et d'architecte pontifical et royal.

En cherchant plus loin les traces de ses oeuvres, l'auteur de cet article a constaté qu'à Trogir se trouvent encore quatre sculptures de Duknović: un relief qui probablement représente le portrait de l'écrivain humaniste Sabelico, la sculpture de la Ste Madaleine, la lunette en relief du portail du palais Celio-Cega et enfin le blason dans la guirlande où l'on trouve taillés les outils de tailleur, et qui, peut-être, est le blason de Duknović lui-même. Le même auteur a sur les oeuvres découvertes et attribuées écrit plus longuement dans les revues yougoslaves pour l'histoire de l'art et dans les Acta Historiae artium Academiae Scientiarum Hungaricae.

Dans cet article l'auteur élargit l'activité de Duknović à Trogir par une oeuvre monumentale: le portail de la famille humaniste Cipiko se trouvant sur la façade de ce beau palais construit sur la place de la cathédrale. Sur le portail l'on trouve des consoles portant les blasons de cette famille éminente de mécènes et d'humanistes et le motif d'un large segment avec un coquillage qui, jusqu'à présent, était considéré comme inhabituel dans l'art dalmate, et grâce auquel le portail était daté comme plus récent. Il est, cependant, évident que Duknović a emprunté ce motif à l'oeuvre du maître Andrea Bregno, avec lequel il collaborait à Rome: on le trouve sur le tombeau du cardinal Lebretto à Santa Maria in Aracoeli de 1465 et sur celui du cardinal Coca à Santa Maria Sopra Minerva.

Au — dessus du portail se trouvait un amour avec une torche et le blason de la famille Cipiko, comme accent final de cette vaste composition de Renaissance, mais à cause du balcon, ajouté plus tard et de la reconstruction baroque il en fut enlevé.

L'auteur de l'article a découvert une petite sculpture d'un garçonnet ailé dans le palais — même, après quoi il a réussi à y reconnaître et prouver l'oeuvre d'Ivan Duknović, qu'il a relié avec l'ensemble reconstruit du portail monumental.

La sculpture de l'amour récemment découverte sur le portail ci-publiée et attribuée, ressemble à la sculpture d'Heracle sur la fontaine brisée de Mathias Corvin à Višegrad. Ce fait exige que l'on pose de nouveau la question déjà discutée par les historiens de l'art si la ressemblance de cette petite sculpture de Trogir ci-publiée (qui, à la base de l'analyse de son style, est indubitablement l'oeuvre d'Ivan Duknović) avec la fontaine en Hongrie n'est pas une confirmation du fait que Johannes Dalmata avait vraiment fait ce beau monument à Višegrad?

Cvito Fisković